

12 (IV gimnazijos) klasės istorijos vadovėlio II dalies

(autorai Vytautas Volungevičius, Mindaugas Nefas, leidykla „Baltos lankos Klett“,
2025 m.) recenzija

12 (IV gimnazijos) klasės istorijos vadovėlio II dalyje pateikiama tekstinė ir vaizdinė medžiaga yra pritaikyta siekti istorijos bendrojoje programoje įvardytų tikslų ir uždavinių, ugdyti reikiamas mokinių kompetencijas, atitinka programoje apibrėžtą mokymo(si) turinį ir pasiekimų lygių požymius. Vadovėlyje nėra fakto ir dalyko klaidų, turinys parengtas remiantis patikrintais ir patikimais šaltiniais. Jame nėra diskriminavimo ir diskriminavimo propagavimo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, užtikrinamas pagarbos asmenų įvairovei principas. Vadovėlyje pateikiama medžiaga nesusijusi su realiai veikiančių įmonių, įstaigų, organizacijų ar kita veikla užsiimančių ūkio subjektų reklama, turinyje nenurodomi realiai veikiančių įmonių, įstaigų, organizacijų ar kitų ūkio subjektų pavadinimai, rekvizitai, kontaktiniai duomenys. Vadovėlio tekste pateikiami aprašymai, iliustracijos, užduotys, nepažeidžia asmens teisių ir laisvių bei pagrindinių tarptautinės teisės principų, vengiama neigiamas emocines reakcijas keliančių asociacijų, būdvardžių ir kategoriškų apibendrinimų, nėra neigiamų ar kitokių lyčių stereotipų, mergaitės ir berniukai, moterys ir vyrai vaizduojami nešališkai. Pateikiamos skirtingo sudėtingumo užduotys, klausimų ir užduočių formuluotės aiškios atitinkamo amžiaus tarpsnio mokiniams.

Vadovėlio tekstas paruoštas atsižvelgiant į istorijos bendrojo ugdymo programos temas, išdėstytas nuosekliai, mokiniams suprantama ir aiškia kalba. Autorių tekstas papildytas labai tinkamai atrinktais ir puikiai prie temos darančiais rašytiniais ir vaizdiniais šaltiniais. Rašytiniai šaltiniai nenuobodūs, originalūs, dauguma jų yra pačių autorių išversti į lietuvių kalbą (pvz. A. Kulviečio laiškas Bonai Sforcai, 1525 m. sukilusių valstiečių reikalavimai ir kt.). Šaltinių ir apibendrinamieji klausimai formuluojami taip, kad mokinys galėtų tiek patikrinti turimas žinias, tiek ugdyti kritinį mąstymą ar įgūdį argumentuoti. Autoriai konkrečiai ir tiksliai išskiria įvykių priežastis, pasekmes, įvardina asmenybių veiklą. Tekstas iliustruojamas nuotraukomis, kuriose užfiksuoti autentiški daiktai, įvykiai ar vietovės (pvz. P. Dusburgiečio rankraščio puslapis, Jogailos privilegijos Vilniaus katedrai pergamento nuotrauka, vietovės, kurioje Senovės Romos laikais veikė aukso kasykla, nuotrauka ir kt.). Džiugu, kad iliustruodami tekstą autoriai pateikia nuotraukas ne tik iš didžiųjų Lietuvos miestų, bet ir įvairių mažesnių miestelių ar kaimų. Kai kurie teksto duomenys pateikiami lentelėse, kas leis mokiniams juos lengviau perprasti.

Skyriuje apie pasaulėžiūrą ir religijų kaitą Lietuvoje aptariamos žmonių gyvenimo sąlygos, istorinės aplinkybės ir jų nulemti pasikeitimai religijos srityje. Išsamiai pristatomos religinės bendruomenės, gyvenusios LDK. Autoriai aprašo jų tikėjimo panašumus, skirtumus, papročius. Mano nuomone tokia informacija mokyklą baigiančiam jaunuoliui padės ne tik aiškiau suvokti skirtumus tarp religinių bendruomenių, bet tuo pačiu ugdyt supratimą apie bendrumus tarp žmonių, o įgytos žinios leis būti labiau tolerantiškiems ir nesivadovauti įvairiais mitais.

Skyriuje apie visuomenę, jos socialinę sudėtį, ekonomiką ir pamatinius lūžius nurodomos visuomenės raidos nuo seniausių laikų aplinkybės, jų įtaka pasaulio valstybėse ir Lietuvoje vykusiems ir tebevykstantiems procesams. Aptardami ir aiškindami XX a. ekonominę situaciją autoriai ne tik paaiškina tuo metu vykusius dalykus, bet ir padeda mokiniams suvokti šiuolaikinius ekonominius veiksmus. Kalbėdami apie pamatinius lūžius autoriai iškelia ir mokiniams suprantama kalba paaiškina situacijas, kurios visuomenėje vertinamos nevienareikšmiškai (S. Nėries, J. Noreikos poelgiai, privatizacija ir prichvatizacija bei kt.). Nemažas dėmesys skiriamas XX a. pabaigos Lietuvos problemoms ir jų aptarimui. Manau, kad tinkamas paaiškinimas labai svarbus, nes mokiniai buvusios situacijos patys neprisimena, o jų aplinkos žmonės dėl savo asmeninės patirties ją gali vertinti neobjektyviai.

Autoriai naudoja daug ir įvairių sąvokų, jas paaiškina tekste arba jo apačioje, taip mokinių akiratis plečiamas, bet kai kurių sąvokų 12 klasės mokiniams nebereikėtų net aiškinti (pvz. bežemiai, mažžemiai ir pan.). Taip pat nors rašytiniai šaltiniai ir parinkti tinkamai, tačiau nemaža jų dalis yra gerokai per ilgi, dalį jų būtų galima sutrumpinti bent pusiau.

Apibendrinant galima teigti, kad 12 klasės istorijos vadovėlio II dalis visiškai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.

Istorijos mokytoja ekspertė Rasa Burinskienė

R. Burinsk